

MÅNADENS SJUKDOM

SPOLMASK

Spolmaskens grekisk/latinska namn är *Ascaris suum*, ascaris betyder ”orm” och *sus* betyder ”gris”. Parasiten räknas till rundmaskarna.

A. suum är värdspecifik, d.v.s. den kan bara fortleva hos grisar. Parasiten genomgår en livscykel med flera olika utvecklingsstadier; ägg, fyra larvstadier (L1-L4), och vuxen mask. Den vuxna hanen kan bli 30 cm lång, en vuxen hona 40-50 cm. Masken simmar fritt i grisens tunntarm. Varje hona kan lägga upp till 200.000 ägg per dag, under totalt ca 6 månader.

När äggen kommit ut i miljön, måste de genomgå en utveckling (*embryonering*) till L2-larver innan de kan infektera grisen. Utvecklingen tar cirka 4 veckor. Äggen är mycket motståndskraftiga och skyddar larven, som ligger kvar i ägget tills det äts upp och passerar ner i magtarm-kanalen. Där kläcks äggen, och larven tar sig in i kroppen genom tarmslemhinnan. Från tarmen förs de med blodet till levern dit de når 1-2 dagar senare. När larverna passerar levern ger de upphov till en immunologisk reaktion med bindvävsinväxt, så kallade ”white spots”. Från levern förs de sedan vidare till lungorna, där de vandrar ut i luftrören och irriterar slemhinnan, hostas upp och sväljs ner i tarmen igen. Denna gång utvecklas de till vuxna maskar. Hela cykeln tar 10-15 dagar och efter cirka 43 dagar, börjar den nu vuxna honan urskilja nya ägg.

Vuxna maskar utnyttjar värdjurets föda för sin egen tillväxt, och en kraftig infektion kan resultera i dålig tillväxt. I sällsynta fall kan vuxna maskar simma upp i gallgången, täppa till denna och ge upphov till gulsot. Larverna kan skada lever och lunga när de migrerar (förflyttar sig) genom organen. Vita fläckar på levern syns 7-10 dagar efter infektion. Dessa tillbakabildas efter cirka 3-4 veckor. När larverna migrerar genom lungorna uppstår små blödningar, vilket medför att lungorna lätt blir sekundärinfekterade med t.ex. *Mycoplasma*. Grisarna utvecklar så småningom viss immunitet mot masken, och därför ser man sällan eller aldrig problem hos vuxna djur.

Sjukdomen är kostsam, ffa på grund av leverkassation men förmodligen även på grund av sämre tillväxt och foderomvandlingsförmåga. Det är inte lätt att bedöma när avmaskning skall göras. De flesta maskmedel har bara effekt på de vuxna maskarna i tarmen, vilket betyder att en ny infektion kan etableras redan dagen efter en avmaskning. Den största smittspridningen sker genom ägg som blivit kvar i miljön mellan omgångarna. Därför använder man sig oftast av strategisk avmaskning där man via avföringsprov bedömer när risken för smittspridning till miljön är som störst, och utifrån detta skapar ett besättningsanpassat avmaskningsprogram. Ofta avmaskas suggorna före grisning för att förhindra äggutskiljning i grisionsboxen. Äggen är extremt motståndskraftiga och kan överleva upp till 10 år i miljön. De fastnar lätt och kan följa med stövlar eller redskap. De flesta desinfektionsmedel har dålig effekt, men het ånga eller solljus kan förstöra äggen. Äggen kräver fukt för att kunna embryonera, medan ammoniak har en hämmande effekt. Detta är en av anledningarna till varför man ofta rekommenderar att ha vattenpipplar ute i spaltgången eller nära gödselgången.

Kontaktuppgifter:

Magdalena Jacobson
Box 7054
750 07Uppsala
Magdalena.Jacobson@slu.se